

■ Вёскі, якія знікаюць: апошнія жыхары

Концыкі Пружанскага раёна

ЧЫСЦІНЯ ЯК ЛАД ЖЫЦЦЯ

Хутка дзясятка гадоў, як Аляксандр і Марыя Фаўстаўна Петруковічы застаюцца адзінымі жыхарамі невялікай вёскі Концыкі, што схавалася ў лясах, на самай мяжы з Бярозаўскім раёнам. За лесам крыху прайсці — і бярозаўская Малеч. А назва, паводле меркавання маці і сына, паходзіць ад слова «кончыкі», што значыць на канцы, на рагу былой панскай сядзібы, якая тут раней размяшчалася. Ад таго маэнтка фактычна нічога не засталася.

— Але памяць, аказваецца, жыве. Бо перыядычна наведваюцца нейкія людзі з металашукальнікамі, — расказвае Аляксандр. — Адзін раз яны нават паказвалі карту 1900 года, на якой сядзіба пазначаная. Ды ніколі не чуў, каб тыя чорныя капальнікі знайшлі што каштоўнае. Забаўляюцца людзі, калі работы не маюць.

Работы ж у жыхароў Концыкаў хапае. Аб гэтым сведчыць агарод, кветнікі, двор — усё ідэальнай чысціні. Мы са старшынёй Ліноўскага сельскага Савета Таццянай Мардань вымушаны былі прызнацца, што такога парадку не бачылі на сельскіх падворках наогул. Звычайна ў гэту пору агароды стаяць ну не вельмі чыстыя. А тут: ні зялінкі там, дзе нядаўна была бульба, і там, дзе яшчэ растуць памідоры, а іншыя былыя градкі выглядаюць як здымкі на старонках спецыялізаваных часопісаў. Усё б нічога, каб нашы героі былі маладыя і здаровыя. А тут крыху іншы выпадак.

Аляксандр — інвалід па зроку першай групы, яго

87-гадовая матуля перасоўваецца толькі з дапамогай кійка і то з вялікай цяжкасцю, бо моцна балець нагі. «Калі часам упадзе, даводзіцца паднімаць, сама ўжо не здолее», — расказвае сын. Але свае немачы бабуля Марыя не лічыць прычынай для таго, каб сесці ў крэсла і нічога не рабіць. У агародзе яна ўсё роўна ўмудраецца шчыраваць. Гэтым летам яшчэ і калодзеж сама пафарбавала.

Яна і сьняданак, абед, вячэру сама гатуе. Сын прыносіць усе інгрэдыенты для

супу альбо другой стравы, маці і агародніну пачысціць, і ўсё пакрышыць, уладкуе ў каструлю, яму застаецца паставіць пасудзіну на агонь. Таццяна Мардань звяртае маю ўвагу на алюмініевыя каструлі, што стаяць на пліце. Яны выглядаюць нібы

адчування гаспадароў. Ужо колькі гадоў сюды заязджаю і люблюся імі. Цяпер, вядома, маці ў многім дапамагаюць дачка з мужам, якія жывуць у Пружанах. Ужо некалькі гадоў, як апошнія жыхары Концыкаў не трымаюць падсобную гаспадарку. Раней і куры, і свінкі былі. Цяпер, паводле слоў Аляксандра, жывуць з аўтакрамы. Два разы на тыдзень машына прыходзіць пад хату, і ўсе неабходныя прадукты можна купіць.

Марыя Фаўстаўна сама родам з суседняй вёскі Занявічы. У Концыках яны з мужам купілі невялікую хату ў 1964 годзе. Цяпер гэта хата выкарыстоўваецца як летняя кухня. Побач гаспадар узвёў новы прасторны дом для сям'і. Уладзімір Мікалаевіч працаваў на пілараме і быў выдатным цесляром. Не адзін дом пабудоваў людзям

ўчора купленыя, бо да бляскаваецца толькі з дапамогай кійка і то з вялікай цяжкасцю, бо моцна балець нагі. «Калі часам упадзе, даводзіцца паднімаць, сама ўжо не здолее», — расказвае сын. Але свае немачы бабуля Марыя не лічыць прычынай для таго, каб сесці ў крэсла і нічога не рабіць. У агародзе яна ўсё роўна ўмудраецца шчыраваць. Гэтым летам яшчэ і калодзеж сама пафарбавала.

адчування гаспадароў. Ужо колькі гадоў сюды заязджаю і люблюся імі.

Цяпер, вядома, маці ў многім дапамагаюць дачка з мужам, якія жывуць у Пружанах. Ужо некалькі гадоў, як апошнія жыхары Концыкаў не трымаюць падсобную гаспадарку. Раней і куры, і свінкі былі. Цяпер, паводле слоў Аляксандра, жывуць з аўтакрамы. Два разы на тыдзень машына прыходзіць пад хату, і ўсе неабходныя прадукты можна купіць.

Марыя Фаўстаўна сама родам з суседняй вёскі Занявічы. У Концыках яны з мужам купілі невялікую хату ў 1964 годзе. Цяпер гэта хата выкарыстоўваецца як летняя кухня. Побач гаспадар узвёў новы прасторны дом для сям'і. Уладзімір Мікалаевіч працаваў на пілараме і быў выдатным цесляром. Не адзін дом пабудоваў людзям

у ваколіцы. «А тут кожная дошчачка ім аблюбаваная», — успамінае бабуля Марыя.

Успаміны даюцца нялёгка галоўным чынам таму, што бабуля амаль зусім не чуе. «Ідзі сюды, Саша, — кліча яна сына, — будзеш маім перакладчыкам». А ён неяк прызвычайна гаворыць з матуляй, яна і па губах яго разумее. Дык вось з дапамогай сына гаспадыня расказала, што больш за дваццаць гадоў працавала на ферме, цялят глядзела.

— У групе налічвалася 30 бычкоў. Усё рукамі трэба было рабіць: і кармы нацягаць, і вады, гной са стойлаў выбіраць. Часам здавалася, што па пояс таго гною нагорнеш. Цяжка было, і плакала, і звальнялася, а потым зноў выходзіла на ферму, бо дзе

тут яшчэ работу знойдзеш. Цяпер і даяркі, і даглядчыкі працуюць у чысціні. А мы тады... Вось і ў нас у 80-х пабудавалі новую ферму, а мне час прыйшоў на пенсію ісці, — расказвае Марыя Фаўстаўна. — Ды і ўсе жанчыны з Концыкаў працавалі на ферме. Таццяна і Алена Мацкевіч, Марыя Кавальчук, Таццяна Ярась, Ганна Панасенка... Добрыя былі, працавітыя кабеты. Усе ўжо мае сяброўкі паўміралі. Па троечцавёра дзяцей мелі. Дзеці раз'ехаліся, у бацькоўскія хаты заязджаюць рэдка. Раней часта хадзіла на могілкі. Цяпер там уся вёска. А я ўжо не дайду туды.

— Яшчэ колькі гадоў таму маці ездзіла на веласіпедзе ў Бакуны ў краму, на ФАП, — дадае сын. — Цяпер вось фельчар з Бакуноў Вольга Патапчук да нас часам заязджае. Ну а яшчэ міліцыя зазірае, калі ў іх зладзеі ў хлечці гараж залезуць. Летам у некалькі хат прыязджаюць людзі з горада. А восень прыйдзе — застаёмся адны, сядзім тыдзень, чакаем, пакуль сваякі ў выхадныя прыедуць. Але з Концыкаў сваіх нікуды не паехалі б.

Святлана ЯСКЕВІЧ.
yackevich@vziazda.by

■ Захапленні

ЯКАРНАЯ АЛЕЯ

У сваіх пачынаннях яны атрымалі падтрымку кіраўніцтва мясцовай улады.

3 ГЛЫБІНІ 6 МЕТРАЎ

Андрэй Трубецкі, аўтар ідэі — індывідуальны прадпрымальнік, кіраўнік прыватнай фірмы, каваль, рамеснік. Ён таксама — краязнавец, калекцыянер прадметаў быту мінулага.

— Спачатку ўсталявалі ў парк памятны знак — у даніну памяці тых, хто жыў у былым мястэчку. І на п'едэстале невыпадкава замацавалі якар. Бешанковічы заснаваныя і развіваліся, у першую чаргу, дзякуючы рацэ. Судны тут прычальвалі значна раней, чым было заселена наваколле, — расказвае Андрэй.

Цяпер у якасці працягу рэалізацыі ідэі шанавання продкаў можна ўбачыць алею з васьмі якараў. Яна насупраць будынка, дзе знаходзіцца загс. І навапечаныя муж і жонка з задавальненнем ускладаюць кветкі да каменя, на якім апавадаецца пра алею.

Якары розных канструкцый зроблены ў XVII—XIX стагоддзях.

— Дасталі без ақваланга з дна ракі разам з Андрэем Бурнейкам, таксама краязнаўцам. Аўтар тэксту памятнага знака — Станіслаў Леаненка, яшчэ адзін знаток гісторыі краі. Мы — тутэйшая тройца аматараў вывучаць даўніну, — працягвае Андрэй.

Знаходкі якараў на дне ракі яны тлумачаць проста. Калісьці па Заходняй Дзвіне праходзіла многа суднаў. У прыватнасці, баркі даўжынёй 50 і шырынёй 35 метраў. І часцей за ўсё якары апускалі пад ваду на пеньковых вярхоўках. І, калі апошнія рваліся, якары заставаліся на дне на глыбіні прыкладна ад 4 да 6 метраў.

На алеі можна ўбачыць не ўсе якары з калекцыі Андрэя. Большасць — каля 15 — чакаюць свайго часу.

— Аднойчы на дне ўбачыў каменны якар.

Некалькі разоў потым шукаў гэтае месца, ды не атрымалася, — працягвае субсяседнік.

Расказаў ён і пра іншыя перспектывыя аб'екты ў парку. У прыватнасці, Андрэй яшчэ задумаў усталяваць металічнае «дрэва закаханых». Паколькі ён сабраў багатую калекцыю жорнаў, плануе ўпрыгожыць імі тэрыторыю.

Падчас падводнага палявання часта бачыў на дне не толькі якары. Знаходкі папаўнялі калекцыю. І яе паказвае бясплатна — на тэрыторыі былога завода, які выкупіў для камерцыйнай дзейнасці. Частыя наведвальнікі — школьнікі.

СВЕДКІ ГІСТОРЫІ

Андрэй некалькі гадоў таму ініцыяваў усталяванне помніка тым, хто загінуў падчас вайны. Ён знаходзіцца на мяжы Бешанковіцкага і Шумілінскага раёнаў. Андрэй актыўны ўдзельнік добраўпарадкавання старых яўрэйскіх могілак.

Сюды штогод прыязджаюць розныя дэлегацыі і валанцёры, якія працягваюць работу...

Бешанковіцкі прадпрымальнік марыць цяпер, каб нейкі памятны знак з'явіўся на месцы абарончых земляных валоў і траншэй часоў вайны 1812 года. Адзначыў, што такіх больш нідзе ў Беларусі не ўбачыш. Ды і ва ўсёй Еўропе аналагічнае ў такім добрым стане — рэдкасць.

З асаблівай цеплынёй Андрэй распавядаў пра задумку ўвекавечыць месца, дзе знаходзіўся праваслаўны храм, пабудаваны ў XVIII стагоддзі. Свята-Мікольскую царкву ў 1899 годзе разабралі з-за таго, што яна была ў аварыйным стане... Цудам да нашага часу захаваліся вялікі металічны крыж з купала. Ён знаходзіцца на прыватным участку зямлі. Гасцінныя гаспадары дазваляюць прайсці да крыжа Андрэю і іншым мясцовым краязнаўцам з тымі, хто цікавіцца гісторыяй мястэчка.

У планах і стварэнне месца памяці ў раёне падзення савецкага ваеннага самалёта ПЕ-2

Фірма Андрэя знаходзіцца на беразе Заходняй Дзвіны. Побач — два будынкі былых панскіх складоў, пабудаваных у XIX стагоддзі. А недалёка ваенныя раскінулі пантон. Андрэй будзе рады дапамагчы стварыць у гэтым жывапісным месцы турыстычны комплекс... Упэўнены, што ён будзе папулярны.

У прыватнасці, расказаў пра аўстрыйцаў, якія самастойна вырашылі падарожнічаць па Беларусі і заехалі ў Бешанковічы. Дык затрымаліся на чатыры дні! А, на першы погляд, што там такі доўгі час рабіць? З задавальненнем наведалі музей, аб'екты сацыяльнага прызначэння і іншае. Знаёмства з мясцовымі аматарамі даўніны іх здзівіла. Слухалі б і яшчэ, каб не трэба было вяртацца дамоў.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.
pukshanski@vziazda.by

Бешанковічы — Віцебск

Фота Вітара Ніколаева